

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2007. július 18.*

A C-212/05. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Bundessozialgericht (Németország) a Bírósághoz 2005. május 17-én érkezett, 2005. február 10-i határozatával terjesztett elő az előtte

Gertraud Hartmann

és

a Freistaat Bayern

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts és P. Küris tanácselnökök, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann (előadó), J. Makarczyk, G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič és L. Bay Larsen bírák,

* Az eljárás nyelve: német.

főtanácsnok: L. A. Geelhoed,
hivatalvezető: Fülöp B. tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2006. június 13-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- G. Hartmann képviselőjében M. Eppelein Assessor,
- a német kormány képviselőjében M. Lumma, meghatalmazotti minőségben,
- a spanyol kormány képviselőjében F. Díez Moreno, meghatalmazotti minőségben,
- a holland kormány képviselőjében M. de Mol, meghatalmazotti minőségben,
- az Egyesült Királyság Kormánya képviselőjében kezdetben: C. Jackson, meghatalmazotti minőségben, segítője: E. Sharpston QC, később: C. Gibbs, meghatalmazotti minőségben, segítője: T. Ward barrister,
- az Európai Közösségek Bizottsága képviselőjében V. Kreuschitz és D. Martin, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2006. szeptember 28-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- ¹ Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK tanácsi rendelet (HL L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o.) értelmezésére irányul.
- ² A jelen kérelem a G. Hartmann és a Freistaat Bayern közötti eljárásban került előterjesztésre annak tárgyában, hogy a Freistaat Bayern megtagadta G. Hartmann gyerekei után a gyermeknevelési támogatás nyújtását.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

- ³ Az 1612/68 rendelet 7. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen fogalmaz:

„(1) Valamely tagállamnak egy másik tagállam területén foglalkoztatott állampolgárát a foglalkoztatási- és munkafeltételek tekintetében nem kezelhetik állampolgársága miatt a hazai állampolgároktól eltérő módon különösen, ami a javadalmazást, a munkaviszony megszüntetését és munkanélkülivé válás esetén az újra elhelyezést vagy újfoglalkoztatást illeti.

(2) A hazai munkavállalókkal azonos szociális és adókedvezményeket élvez.”

A nemzeti szabályozás

- 4 Ahogyan az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, a gyermeknevelési támogatásról szóló szövetségi törvény (Bundeserziehungsgeldgesetz, a továbbiakban: BErzGG) 1. § (1) bekezdésének az alapeljárás tényállása időpontjában alkalmazandó változata előírta, hogy gyermeknevelési támogatást az a személy igényelhet, aki németországi lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, közös háztartásban él olyan gyermekkel, akinek eltartására köteles, a gyermeket maga gondozza és neveli, és kereső tevékenységet nem, vagy nem teljes munkaidőben folytat.
- 5 Egyebekben a BErzGG 1. § (4) bekezdésének az alapeljárás tényállása időpontjában alkalmazandó változata előírta, hogy az Európai Unió tagállamainak állampolgárai és a Németországgal közvetlenül szomszédos országok határ menti ingázói jogosultak e támogatásra, amennyiben a csekély mértéknél nagyobb mértékben állnak alkalmazásban Németországban.
- 6 A BErzGG 1. § (7) bekezdésének 2000. október 12-én módosított változata szerint a Németországban közalkalmazotti vagy köztisztviselői jogviszonyban álló személy házastársa, aki egy másik tagállamban él, jogosult a gyermeknevelési támogatásra. Ez a rendelkezés azonban a BErzGG 2000. október 12-én módosított változata 24. §-nak (1) bekezdése szerint a 2001. január 1-je előtt született gyermekekre nem alkalmazható.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 7 G. Hartmann osztrák állampolgár, aki 1990. óta él házasságban német állampolgárságú férjével, aki korábban Németországban lakott. 1990. óta a házaspár három gyermekével, akik 1991 márciusában, 1993 májusában, illetőleg 1997 szeptemberében születtek, Ausztriában él. A felperes házastársa köztisztviselőként áll alkalmazásban Németországban (1986-tól a Deutsche Bundespostnál és 1995-től a Deutsche Telekom AG-nál).
- 8 Az 1991. szeptember 25-i határozatával, annak az 1992. január 7-i ellentmondás nyomán hozott határozat szerinti változatában, és az 1993. szeptember 20-i határozatával az 1994. január 26-i ellentmondás nyomán hozott határozat szerinti változatában a Freistaat Bayern megtagadta a BÉrzGG-ben előírt, az alapeljárás tényállása időpontjában alkalmazandó gyermeknevelési támogatás nyújtását G. Hartmann két idősebb gyermeke után.
- 9 Az 1998. június 10-i és június 23-i határozatával, az 1998. szeptember 7-i ellentmondás nyomán hozott határozat szerinti változatában, elutasította a felperes által benyújtott felülvizsgálat iránti kérelmeket, valamint a felperes legkisebb fia első életévére vonatkozó gyermeknevelési támogatás iránti kérelmét. A gyermeknevelési támogatás nyújtásának megtagadását azzal indokolták, hogy G. Hartmann nem lakik Németországban és ebben a tagállamban semmilyen kereső tevékenységet nem folytat.
- 10 Mivel a Sozialgericht München a 2001. február 14-i határozatával elutasította a G. Hartmann által benyújtott keresetet, utóbbi fellebbezéssel élt e határozattal szemben a Bayerische Landessozialgericht előtt, amely a 2003. július 1-jei ítéletével szintén elutasította a kérelmét. E bíróság úgy vélte, hogy G. Hartmann a német jog szerint nem részesülhet gyermeknevelési támogatásban, mivel nem lakik Németországban. A bíróság szerint a felperes részére a szóban forgó támogatást a közösségi jog alapján sem lehet nyújtani.

- 11 E bíróság szerint az 1983. június 2-i 2001/83/EGK tanácsi rendelettel (HL L 230., 6. o.) módosított és naprakésszé tett, az 1992. április 30-i 1249/83/EGK rendelettel (HL L 136., 28. o.) ismételten módosított, a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71/EK tanácsi rendelet (HL L 149., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 35. o.; a továbbiakban: 1408/71 rendelet) a jelen esetben nem alkalmazható, mivel sem G. Hartmann, sem a házastársa nem tartoznak e rendelet személyi hatálya alá. G. Hartmann ugyanis nem folytat keresőtevékenységet, és házastársa köztisztviselőként nem minősül az 1408/71 rendelet I. mellékletének I. C. pontja (Németország) értelmében vett „munkavállalónak”.
- 12 A Bayerische Landessozialgericht kifejtette továbbá, hogy a gyermeknevelési támogatás nem alapulhat az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdésén sem, mivel az 1408/71 rendeletnek elsőbbsége van az 1612/68 rendelettel szemben.
- 13 A felperes ezt követően felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Bundessozialgerichthez.
- 14 E körülmények között a Bundessozialgericht úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Az [...] 1612/68/EGK rendelet értelmében migráns munkavállalónak tekintendő-e az 1994 januárja és 1998 szeptembere közötti időszak vonatkozásában az a német állampolgár is, aki az 1990-ben a Németországban fennálló postai köztisztviselői jogviszonyát megtartva lakóhelyét onnan Ausztriába helyezte át, és azóta határ menti ingázóként dolgozik?

2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén:

Az 1612/68/EGK rendelet 7. cikkének (2) bekezdése értelmében vett közvetett hátrányos megkülönböztetést jelent-e, ha az első kérdésben megnevezett személy Ausztriában lakó és osztrák állampolgársággal rendelkező, kereső tevékenységet nem folytató házastársa az adott időszakban nem részesülhetett a német gyermeknevelési támogatásban, mert Németországban sem lakóhellyel, sem szokásos tartózkodási hellyel nem rendelkezett?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről*Az első kérdésről*

- 15 Az első kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy valamely tagállam állampolgára, aki megtartva az ebben a tagállamban fennálló munkaviszonyát a lakóhelyét egy másik tagállamba helyezi át, és ezt követően foglalkozását határ menti ingázóként gyakorolja, hivatkozhat-e az 1612/68 rendelet szerinti „migráns munkavállalói” jogállására.
- 16 A német kormány, az Egyesült Királyság Kormánya és az Európai Községek Bizottsága az írásbeli észrevételeikben, valamint a holland kormány a tárgyalás során fenntartották, hogy csak az a személy gyakorolja a munkavállalók szabad mozgáshoz való jogát, aki valamely szakmai tevékenység gyakorlása céljából költözik egy másik tagállamba. Ebből következően egy olyan személy, mint G. Hartmann házastársa, aki soha nem szüntette meg foglalkozásának gyakorlását abban a tagállamban, amelynek állampolgára, hanem csak a lakóhelyét helyezte át a házastársa tagállamába, nem élvezheti a munkavállalók szabad mozgásáról szóló közösségi rendelkezésekben előírt kedvezményeket.

- 17 Ebben a tekintetben rá kell mutatni, hogy ezt az érvelést a C-152/03. sz., Ritter-Coulais-ügyben 2006. február 21-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-1711. o.) fényében kell megvizsgálni. Ebben az ügyben a Bíróság az alapügy felpereseinek helyzetét az EK 48. cikkben (jelenleg, módosítást követően EK 39. cikk) megfogalmazott, a munkavállalók szabad mozgásának elve alapján vizsgálta meg, és az említett ítélet 31. és 32. pontjában megállapította, hogy a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó jogát igénybevevő és a lakóhelyétől eltérő tagállamban kereső tevékenységet folytató minden közösségi polgár – lakóhelyétől vagy állampolgárságától függetlenül – e rendelkezés hatálya alá tartozik. Következésképpen az alapügy felperesei, akik a tényleges lakóhelyüktől eltérő tagállamban dolgoztak, a Szerződés 48. cikkének hatálya alá tartoztak.
- 18 A jelen esetben az alapügy tényállásában olyan személy helyzetéről van szó, aki a lakóhelyének áthelyezése óta az egyik tagállamban lakik és egy másik tagállamban folytat kereső tevékenységet. G. Hartmann házastársának ausztriai, nem munkavállalási célú letelepedése ugyanis nem indokolja, hogy megtagadják tőle a migráns munkavállaló jogállását, amit akkor szerzett meg, amikor a lakóhelyének Ausztriába való áthelyezését követően teljes mértékben gyakorolta a munkavállalók szabad mozgáshoz való jogát azáltal, hogy Németországban folytatott kereső tevékenységet először a Deutsche Bundespostnál, majd a Deutsche Telekom AG-nál.
- 19 Ebből következően az 1994 januárjától 1998 szeptemberéig tartó időszak vonatkozásában a G. Hartmann házastársához hasonló határ menti ingázó helyzete az EK-Szerződés munkavállalók szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseinek, ennél fogva az 1612/68 rendeletnek a hatálya alá tartozik.
- 20 Az előző megfontolásokra tekintettel az első kérdésre úgy kell válaszolni, hogy valamely tagállam állampolgára, aki az ebben az államban fennálló munkaviszonyát megtartva a lakóhelyét egy másik tagállamba helyezte át, és foglalkozását azóta határ menti ingázóként gyakorolja, hivatkozhat az 1612/68 rendelet szerinti „migráns munkavállalói” jogállásra.

A második kérdésről

- 21 A második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az alapügy körülményeihez hasonló körülmények között ellentétes-e az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdésével az, hogy a migráns munkavállaló Ausztriában lakó és osztrák állampolgársággal rendelkező, kereső tevékenységet nem folytató házastársát kizárják a német gyermeknevelési támogatásból, mivel Németországban sem lakóhellyel, sem szokásos tartózkodási hellyel nem rendelkezik.
- 22 A Bíróság már határozott arról, hogy a német gyermeknevelési támogatás az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése értelmében vett szociális „kedvezménynek” minősül (lásd a C-85/96. sz. Martínez Sala-ügyben 1998. május 12-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-2691. o.] 26. pontját).
- 23 A német kormány és az Egyesült Királyság Kormánya rámutattak, hogy méltánytalan volna annak lehetővé tétele egy migráns munkavállaló számára – akinek a lakóhelye és a munkahelye különböző tagállamokban van –, hogy mindkét tagállamban igénybe vegye ugyanazokat a szociális kedvezményeket, és azokat egymással kombinálja. E kockázat elkerülése érdekében és tekintettel arra, hogy az 1612/68 rendelet nem tartalmaz az ellátások halmozásának megakadályozására szolgáló szabályokat, kizárható a gyermeknevelési támogatás „exportálásának” a lehetősége a migráns munkavállaló lakóhely szerinti tagállamába.
- 24 Ebben a tekintetben meg kell állapítani, hogy G. Hartmann házastársát a határ menti ingázói jogállás egyáltalán nem gátolja meg abban, hogy a szociális ellátások terén az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdésében előírt egyenlő bánásmódot igényelje. A Bíróság már határozott arról, hogy a határ menti ingázók az 1612/68 rendelet 7. cikkének rendelkezéseire ugyanúgy hivatkozhatnak, mint az e rendelkezés hatálya alá tartozó bármely más munkavállaló. E rendelet negyedik preambulumbekkezdése előírja ugyanis, hogy a szabad mozgáshoz való jog „megkülönböztetés nélkül

megilleti az állandó munkavállalókat, az idénymunkásokat, a határ menti ingázókat és azokat, akik szolgáltatás nyújtása céljából végzik tevékenységüket”, és a rendelet 7. cikke fenntartás nélkül hivatkozik „valamely tagállamnak egy másik tagállam területén foglalkoztatott állampolgárára” (a C-57/96. sz. Meints-ügyben 1997. november 27-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-6689. o.] 50. pontja).

- 25 Emlékeztetni kell arra, hogy az alapügyben a gyermeknevelési támogatást G. Hartmann igényelte, aki az 1612/68 rendelet hatálya alá tartozó munkavállaló házastársaként csak közvetett kedvezményezettje az e rendelet 7. cikkének (2) bekezdésében a migráns munkavállalók számára biztosított egyenlő bánásmódnak. Ebből következően a német gyermeknevelési támogatás kedvezményét csak akkor lehet a felperesre kiterjeszteni, ha a házastársa esetében ez az ellátás az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése értelmében szociális kedvezménynek minősül (lásd analógia útján a C-3/90. sz. Bernini-ügyben 1992. február 26-án hozott ítélet [EBHT 1992., I-1071. o.] 26. pontját).
- 26 A jelen esetben ez a helyzet. A német gyermeknevelési támogatáshoz hasonló támogatás, amely azáltal teszi az egyik szülő számára lehetővé, hogy a gyermek nevelésével foglalkozzon, hogy kompenzálja a család költségeit (lásd ebben az értelemben a C-245/94. és C-312/94. sz., Hoefer és Zachow egyesített ügyekben 1996. október 10-én hozott ítéletének [EBHT 1996., I-4895. o.] 23–25. pontját), az egész családnak kedvez, függetlenül attól, hogy melyik szülő igényli ezt a támogatást. Az ilyen ellátásnak a munkavállaló házastársa részére való nyújtása ugyanis alkalmas arra, hogy csökkentse a házastársnak a családi költségekhez való hozzájárulási kötelezettségét, tehát az a házastárs számára az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése szerinti „szociális kedvezménynek” minősül (lásd analógia útján a fent hivatkozott Bernini-ügyben hozott ítélet 25. pontját).
- 27 Az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy a migráns munkavállaló a fogadó tagállamban a hazai munkavállalókkal azonos szociális és adókedvezményeket élvez. Mivel a gyermeknevelési támogatás e rendelkezés értelmében „szociális kedvezmény”, a G. Hartmann házastársához, és ebből következően G. Hartmannhoz hasonló helyzetben lévő migráns munkavállalónak, a jelen ítélet 25. és 26. pontjában kifejtett indokok miatt, a hazai munkavállalókkal azonos módon kellene abból részesülnie.

- 28 Márpedig a Bírósághoz benyújtott iratokból kitűnik, hogy a német szabályozás a gyermeknevelési támogatás nyújtását elsősorban attól a feltételtől teszi függővé, hogy a kedvezményezettek lakóhelye belföldön van-e. Mivel az ilyen nemzeti szabályozás a németországi lakóhellyel nem rendelkező munkavállalók közvetett hátrányos megkülönböztetését eredményezheti, a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy igazolható-e ez a szabályozás, és hogy megfelel-e az arányosság kritériumának.
- 29 Emlékeztetni kell arra, hogy az EK 39. cikkben és az 1612/68 rendelet 7. cikkében megtalálható egyenlő bánásmódra vonatkozó szabály nem csupán az állampolgárságon alapuló, nyílt hátrányos megkülönböztetést, hanem a hátrányos megkülönböztetés valamennyi leplezett formáját is tiltja, ezek ugyanis más megkülönböztető ismérvek alkalmazásával valójában ugyanahhoz az eredményhez vezetnek (a fent hivatkozott Meints-ügyben hozott ítélet 44. pontja).
- 30 A nemzeti jog valamely rendelkezése közvetetten hátrányosan megkülönböztetőnek tekintendő – kivéve ha azt objektív okok igazolják és arányos az elérni kívánt céllal –, amennyiben jellegénél fogva inkább a migráns munkavállalókat érintheti, mint a belföldi munkavállalókat, és következésképpen fennáll annak a veszélye, hogy különösen ez előbbieket hozza hátrányosabb helyzetbe (lásd a fent hivatkozott Meints-ügyben hozott ítélet 45. pontját).
- 31 Ez a helyzet az alapügyben előfordulóhoz hasonló, lakóhelyre vonatkozó feltétel esetén, amelyet – ahogyan a kérdést előterjesztő bíróság rámutat – természetesen könnyebb teljesítenie a német munkavállalóknak vagy azok házastársainak, akik leggyakrabban Németországban laknak, mint más tagállamok állampolgárainak vagy azok házastársainak, akik gyakrabban egy másik tagállamban laknak (lásd analógia útján a C-337/97. sz. Meeusen-ügyben 1999. június 8-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-3289. o.] 23. és 24. pontját).

- 32 A kérdést előterjesztő bíróság fejtegetései szerint a német gyermeknevelési támogatás nyújtása családpolitikai eszköz, amelynek célja az országban a születési arányszám növelése. Ennek az ellátásnak az elsődleges célja, hogy a szülők számára lehetővé tegye, hogy a gyerekeikről saját maguk gondoskodjanak azáltal, hogy a kereső tevékenységükkel felhagynak, vagy azt csökkentik annak érdekében, hogy a gyermekeik nevelésével foglalkozhassanak a gyermekek első életszakaszában.
- 33 A német kormány ezenkívül hozzáfűzi, hogy a gyermeknevelési támogatást abból a célból nyújtják, hogy előnyösebb helyzetbe hozzák azokat a személyeket, akik a lakóhelyük megválasztása által tényleges kapcsolatot létesítettek a német állammal. Ebben az összefüggésben igazolt az alapügyben előfordulóhoz hasonló, a lakóhelyre vonatkozó feltétel.
- 34 Függetlenül attól a kérdéstől, hogy a német jogszabály céljai igazolhatnak-e egy kizárólag a lakóhely szempontján alapuló nemzeti szabályozást, meg kell állapítani, hogy az előzetes kérdést előterjesztő bíróság fejtegetései szerint a német jogalkotó a gyermeknevelési támogatás nyújtása vonatkozásában nem szorítkozott a lakóhelyre vonatkozó feltétel szigorú alkalmazására, hanem elfogadott olyan kivételeket is, amelyek lehetővé teszik, hogy a gyermeknevelési támogatásból határ menti ingázók is részesüljenek.
- 35 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik ugyanis, hogy a BERzGG 1. §-ának (4) bekezdésének az alapeljárás tényállása időpontjában alkalmazandó változata szerint azok a határ menti ingázók, akik Németországban folytatnak kereső tevékenységet, de egy másik tagállamban laknak, igényelhetik a német gyermeknevelési támogatást abban az esetben, ha a csekély mértéknél nagyobb mértékben folytatnak kereső tevékenységet.

- 36 Következésképpen a német szabályozásnak az alapügy tényállásának bekövetkezése idején hatályos változata szerint nem a lakóhelyet tekintették az egyetlen kapcsolatnak az érintett tagállammal, és a nemzeti munkaerőpiachoz való jelentős hozzájárulás az említett tagállam társadalmába való integráció elfogadható kritériumának minősül.
- 37 E körülmények között az alapeljárásban szóban forgó gyermeknevelési támogatás nyújtása nem tagadható meg a Hartmann házaspárhoz hasonló helyzetben lévő házaspártól, amely nem Németországban lakik, de amelynek az egyik tagja Németországban folytat teljes munkaidős keresőtevékenységet.
- 38 Az előző megfontolásokra tekintettel a második kérdésre úgy kell válaszolni, hogy az alapügyhöz hasonló körülmények között az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdésével ellentétes, hogy a valamely tagállamban kereső tevékenységet folytató migráns munkavállaló kereső tevékenységet nem folytató, más tagállamban lakó házastársát a német gyermeknevelési támogatáshoz hasonló szociális kedvezményből kizárják, mert az előbbi államban sem lakóhellyel, sem szokásos tartózkodási hellyel nem rendelkezik.

A költségekről

- 39 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) **Valamely tagállam állampolgára, aki megtartva az ebben az államban fennálló munkaviszonyát a lakóhelyét egy másik tagállamba helyezte át, és foglalkozását azóta határ menti ingázóként gyakorolja, hivatkozhat a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK tanácsi rendelet szerinti „migráns munkavállalói” jogállásra.**
- 2) **Az alapügyhöz hasonló körülmények között az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdésével ellentétes, hogy a valamely tagállamban kereső tevékenységet folytató migráns munkavállaló kereső tevékenységet nem folytató, más tagállamban lakó házastársát a német gyermeknevelési támogatáshoz hasonló szociális kedvezményből kizárják, mert az előbbi államban sem lakóhellyel, sem szokásos tartózkodási hellyel nem rendelkezik.**

Aláírások